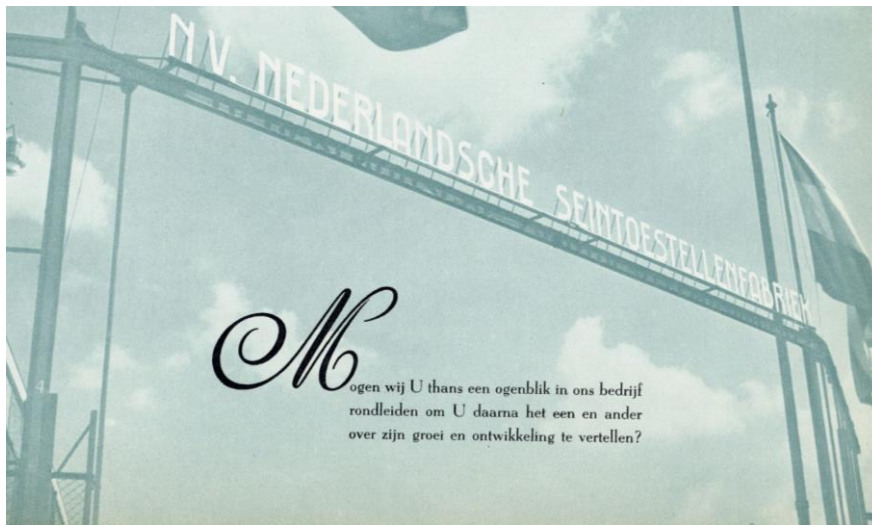

Theo Mooiweer, een bewogen tijd bij de NSF

16 april 1940: de Hilversumse Theo Mooiweer is nog maar 16 jaar als hij op deze vroege ochtend klaarstaat om aan een nieuw hoofdstuk in zijn leven te beginnen. Met zijn tas onder zijn arm geklemd en een beetje gespannen neemt hij de laatste paar passen die hem van het NSF-terrein scheiden. Zo wandelt hij onder de beroemde poort van de Nederlandse Seintoestellen Fabriek door, zijn carrière als NSF'er tegemoet.

Uiteindelijk zou deze carrière van Dhr Mooiweer (97) bij de Hilversumse NSF vierenvestig jaren omspannen. Van jonge elektricien bij aantreden, tot doorgewinterde coördinator van grote internationale datacommunicatieprojecten van Philips bij uittreden.

Toen meneer Mooiweer in 1940 begon was de fabriek al echt een begrip in Hilversum en omstreken. De NSF zorgde goed voor haar medewerkers, onder andere door de goede scholing en sociale ondersteuning, en het had zodoende een loyale arbeidsschare. Bovendien was zij de grootste werkgever alhier. Vrijwel iedereen in Hilversum kende wel iemand die bij de NSF werkte: van elektricien tot installateur, van ingenieur tot leidinggevende. Veelal traden de kinderen van NSF'ers later ook weer in dienst bij de NSF (of het latere PTI/Philips); het goede gevoel over de NSF werd duidelijk doorgegeven.

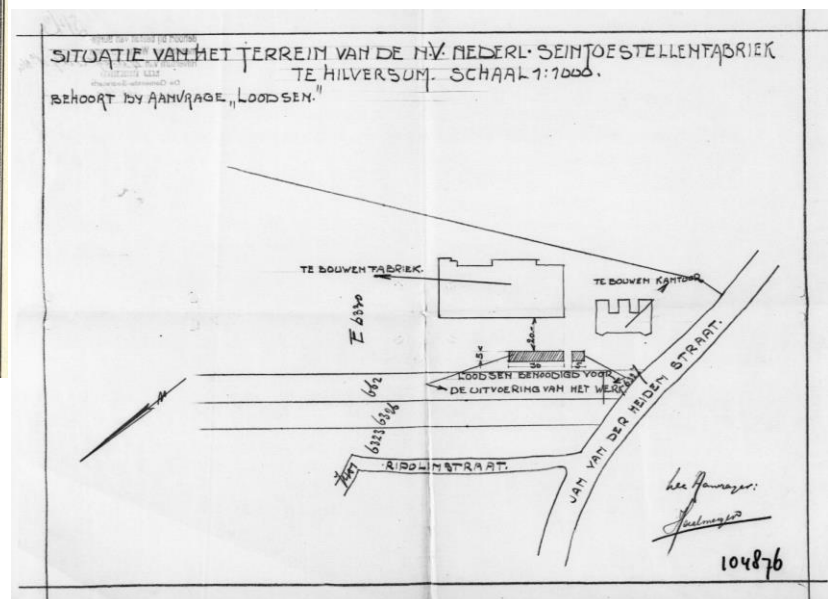
NSF Geschiedenis

Maar wat was de NSF eigenlijk en hoe was zij in Hilversum terecht gekomen? Daarvoor moeten we nogmaals twintig jaren terug in de tijd, toen een groep reders, die zich in

1916 georganiseerd hadden in de Nederlandsche Telegraaf-Maatschappij Radio-Holland, besloten tot de oprichting van de NSF. Deze Radio-Holland droeg zorg voor de installatie van radiotoestellen (seintoestellen) aan boord van Nederlandse militaire- en handelsschepen. Radiocommunicatie, draadloze communicatie (!), was in korte tijd cruciaal geworden voor de veiligheid in de vaart, zeker in oorlogstijd. Maar door de gevolgen van de WOI, die gaande was op dat moment, was de toevoer van radio-onderdelen naar ons land vanuit de Europese SAIT al snel na oprichting van Radio Holland stil komen te liggen. Er moest snel gehandeld worden. Met steun van de regering, die graag radioverbinding met haar Indische rijkdelen wilde bewerkstelligen, werd zodoende de Nederlandse Seintiestellen Fabriek opgericht met als doel om zelf in Nederland seintoestellen te produceren. De vestigingsplaats, volgens de oprichtingsakte, was Amsterdam. Maar Amsterdam was druk en duur, geen ideale combinatie. Uiteindelijk liet Radio Holland haar oog vallen op Hilversum: de grond was er goedkoop en druk was het toen nog vrij arme Hilversum allerminst. Er was ruimte genoeg.

De NSF aan de groest, bewerkte afbeelding (jubileumboek 10 jaar NSF)

Plattegrond van de fabriek in aanbouw, 1920 (SAGV)

Het is 1918 als de NSF dan ook haar deuren opent in Hilversum, op de Groest 106-108 om precies te zijn. De zaken gaan al snel goed. Binnen twee jaar heeft de NSF meerdere panden in gebruik in de Hilversumse binnenstad (waaronder de voormalige Euro-bioscoop, het huidige Mout) en zij groeit uit haar voegen. Op 10 oktober 1920 wordt daarom begonnen met de bouw van de nieuwe fabriek en in de zomer van 1921 betreft het personeel de fabriek. Exact 100 jaar geleden. Het is een enorm terrein aan de Jan van der Heijdenstraat en de NSF zal dit terrein stap-voor-stap gaan vullen.

Theo Mooiweer – een mooie carrière

Het terrein zal uitdijen tot wel 41.000 m² in 1948. Acht jaar daarvoor, in 1940, is Dhr Mooiweer dan net voor het eerst onder de iconische NSF-poort doorgelopen om zich te melden bij de portier. “Dat was een eer”, vertelt Dhr Mooiweer terugblikkend, “want de NSF was toen echt een begrip inderdaad. Ik verdiende een dubbeltje per uur en werkte 48 uur per week. En weet je? Nog altijd ontvang ik een stukje pensioen uit die NSF tijd. Dat is bijzonder, want de meeste werknemers lieten hun NSF-pensioen overzetten of afkopen bij de overname van Philips later. [NSF werd overgenomen door Philips en ging verder onder de naam Philips

Telecommunicatie Industrie, PTI].”

Starten bij het NSF

“In tegenstelling tot veel anderen jongens had ik geen vader die al bij de NSF werkte. Dat ik bij de NSF terecht kwam, verliep best bijzonder. Ik was bijna klaar met de ambachtsschool waar ik was opgeleid tot elektricien toen ik samen met vier andere jongens eruit werd gepikt op school om na ons slagen een toelatingstest te doen voor de NSF ambachtsschool (later de Anton Philipsschool). Dat was wel wat! De test was in Santbergen achter het spoor [nu theater Santbergen], dat herinner ik mij nog goed en ik slaagde! Zodoende kon ik 16 april 1940 voor het eerst onder die beroemde poorten doorlopen en aan de slag gaan bij de NSF.

Gereedschapmakerij (jubileumboek 30 jaar NSF)

Iedereen die met zijn handen werkte, begon eerst een jaar in de Gereedschapmakerij. Die was gevestigd in de grote, centrale hal en we waren hier met velen aan het werk. Bovenlangs liepen galerijen waar de kantoren gelegen waren. Ik herinner me nog dat directeur Gieskes vanuit zijn kantoor uit kon kijken op 'onze' hal. Een echte directeur. Iedereen die hier in de Gereedschapmakerij kwam werken moest een schuifmaat kopen. Deze was tien gulden. Een heel bedrag als je bedenkt dat ik 10 cent per uur verdiende. Ik denk dat mijn moeder die heeft gekocht voor me, ik weet het niet meer. Die schuifmaat was van jou persoonlijk en was een belangrijk werktuig: niet alleen om te zorgen dat je werkstukken klopte qua afmetingen, maar ook om te zorgen dat je zoiets als de juiste boordikte gebruikte, 0,3mm bijvoorbeeld. Ik heb mijn schuifmaat nog steeds. Een mooie herinnering. Ook kregen we bij aantreden allemaal onze persoonlijke penningen. Dit waren penningen met ons personeelsnummer erin. Ik had nummer H503. Deze penning moesten we afgeven bij het magazijn als we onderdelen moesten bestellen en kregen we terug als onze bestelling opgehaald kon worden. Zo ging alles gestroomlijnd."

Penningen uit de NSF en de PTI tijd (Collectie Hilversum).

Werken bij het NSF

"Ik was er trots op om hier te beginnen. Vooral het feit dat de NSF veel mogelijkheden tot opleiding bood heb ik altijd mooi gevonden. Vanaf het begin, in 1940, tot 1955 ben ik vrijwel aan een stuk in opleiding geweest. Van alles heb ik gedaan, van technisch tekenen tot technisch Engels en Duits, en ook datacommunicatieopleidingen. Maar eerst dus de interne ambachtsschool. Dat was, zoals alle opleidingen, gewoon naast het werk. Na één jaar Gereedschapmakerij en opleiding kon je dan uitzwerven naar andere afdelingen. Ik kwam na dat jaar terecht bij Kracht & Verlichting (ik kreeg toen nummer L503) terwijl ik ook een opleiding technisch tekenen deed in de avonduren. Bij K&V onderhielden we met de monteurs alles in de fabriek dat elektrisch gedreven werd. Een belangrijke afdeling dus voor functioneren van de NSF."

NSF en WOII

"En dat bleek zeker ook in de oorlog. Die was namelijk begonnen vlak nadat ik was gestart bij de NSF. Al vroeg in de oorlog werd de NSF ingenomen door de Duitsers; met name om haar strategische belang als vervaardiger van radio's en communicatiemiddelen. De Duitsers wilde die uiteraard in handen hebben. [WL: Om dezelfde reden bezette de Duitsers eveneens al snel de radiostations. Ook deze waren in

Hilversum gelegen, aangezien zij waren ontstaan in navolging van de eerste Hilversumse radiozender, de HDO, op het NSF terrein.] De NSF moest onder andere stoorzenders gaan produceren voor de Duitsers, om Radio Oranje mee te storen. Als er zo'n stoorzender klaar stond voor verzending, werden er onderling seintjes geven, zodat we stiekem wat draden konden doorknippen. Op mijn afdeling hadden we altijd wel een tang voor handen. Sabotage ja. Maar daar dacht je niet over na, dat deed je gewoon. Ook met de grote Februaristaking hebben we allemaal ons werk neergelegd en zijn de straat opgegaan. Ondanks dat we in Duitse handen waren ja. Ook dat deed je gewoon. [WL: De Februaristaking van 1941 begon in Amsterdam en werd verspreid via het Gooi naar Utrecht. Deze staking is het enige massale en openlijke protest geweest in Europa tegen de Jodenvervolging. In Hilversum betekende de deelname van een groot deel van het NSF personeel een ruime aanwas voor de staking] .

Uiteindelijk werd ik in 1943 in een fabriek in Duitsland tewerkgesteld. Ik was 18 jaar. Toen we werden weggevoerd van station Hilversum wisten we niet waar we heen gingen. Indrukwekkende jaren volgde. Toen ik na de bevrijding van Duitsland op 4 juni 1945 na vele omzwervingen weer in Hilversum aankwam, ben ik vrijwel direct doorgeslagen naar de NSF: meehelpen aan de wederopbouw. 'Hé, ben je er weer' werd er gezegd. Van '45 tot '48 zijn we met deze wederopbouw bezig geweest. Werkelijk alles was leeggeroofd. De hele fabriek leeg, er was niets meer. Hoe we weer aan spullen kwamen aanvankelijk weet ik niet meer, maar het lukte. Dit is de periode bij het NSF waarop ik het meest trots ben."

Foto van de leeggehaalde fabriek en daarnaast een foto van de eerste stappen tot wederopbouw (Collectie Hilversum en SAGV)

Van NSF naar PTI/Philips

"Ook startte ik in oktober van 1945 al direct weer met een technische vervolgopleiding, dit maal verzorgd door de afdelingsopzichters van de NSF. Er waren nog geen opleidingen herstart, zo vlak na de bevrijding. Ik werkte nog als elektricien bij K&V, maar ik had voor mijn leeftijd wel veel ervaring en opleiding genoten en binnen enkele jaren werd ik opzichter van mijn afdeling. Ook werden we al snel als NSF overgenomen door Philips en gingen we PTI [Philips Telecommunicatie Industrie] heten. Nee, voor de beleving van de medewerkers binnen van het bedrijf maakte dat weinig gevoelsmatig. Ik kreeg een ander personeelsnummer en we gingen over van zwakstroom naar sterkstroom, maar een groot verschil was het niet", vertelt Dhr Mooiweer.

De NSF en haar invloed op Hilversum

Na de overname blijft inderdaad veel hetzelfde, weten we. De PTI wordt zelfs geruime tijd nog gewoon NSF genoemd in de volksmond. Dat komt ook door de overeenkomsten tussen de bedrijven. Zoals de NSF goed voor haar personeel had gezorgd door opleidingen, sociale activiteiten, vieringen met Sinterklaas, kerst en allerhande jubilea, zo ook zorgt Philips goed voor haar personeel. De bedrijven matchen elkaars bedrijfs-DNA. Vele werknemers, waaronder dhr. Mooiweer die nog een hele carrière voor de boeg heeft waarin hij bij Philips zich met name richt op de datacommunicatie, zetten hun carrière voort bij de PTI.

Terugblikkend is de NSF zeer belangrijk geweest voor Hilversum en haar nalatenschap strekt veel verder dan haar rol in de ontwikkeling tot mediastad. Haar sociaal-maatschappelijke impact op de samenleving was onmiskenbaar groot en niet alleen omdat zij geruime tijd de grootste werkgever van de stad was en veel en gevarieerd werk naar Hilversum bracht. Ook haar intensieve sociale beleid (dat naast de goede sfeer ook leidde tot de oprichting van vele sport- en theaterverenigingen) en haar bijdrage aan de ontwikkelingen van haar personeel zijn van grote invloed geweest. Nog altijd bestaan er personeelsverenigingen van Philips die ook al bestonden in de NSF tijd. Een beetje bridgen of biljarten. Het kan nog altijd.

Foto van de sloop van de NSF gebouwen op het seinhorstterrein (Collectie Hilversum).

Tentoonstelling

Zoals gezegd, helaas kunnen we de NSF fabriek vandaag de dag niet meer bezoeken. Eind twintigste eeuw verhuisde Philips de laatste bedrijfsonderdelen van de Jan van der Heijdenstraat. Het bedrijfsterrein wordt gesloopt en er komt een woonwijk en winkelcentrum; Seinhorst. Helaas zijn er in die zin weinig fysieke herinnering aan het werk dat door zovelen Hilversummers in de NSF aan de Jan van der Heijdenstraat tot stand werd gebracht, aan wat de NSF voor hen en andersom. Om aan die kant van de geschiedenis nu aandacht te besteden zal er in de zomer van 2021 een tentoonstelling geopend worden waarbij juist dit centraal zal staan. Verhalen van oud-werknemers,

zoals meneer Mooiweer. Verhalen van de werkvloer dus, verteld door de mensen die zelf over de vloeren van de NSF gelopen hebben, de geluiden en geuren van de fabriek uit eigen ervaring hebben gekend en die als geen ander weten wat het NSF betekent heeft voor Hilversum.

